

Geliş Tarihi:18.09.2019 Kabul Tarihi:11.11.2019

Entry Date: 18.09.2019 Accepted: 11.11.2019

YAŞAYAN MİT OLARAK DOĞUM LEKELERİ: SİMGELERİ VE ANNE-KADIN

Birthmarks as Living Myths: Its Signs and the Mother-Woman

Harika ZÖHRE ERYILMAZ¹

Özet

Mit, türden daha üst düzey bir kavramsal bütünlükle birlikte, mitik anlatı insanlığın tarihlerini ve içinde buldukları zamanı kavramaları açısından diğer türlere göre görece önemli bir konumdadır. Bununla birlikte en genel tanımıyla ilkel ya da ilkel eskilikteki zamanların yeryüzünde var olan toplumlarının bilinmeyenini bilinene dönüştüren düşüncelerin sonucudur. Arkaik insanlar için mit, tam anlamıyla olayların bilimsel nedenlerinin bir açıklaması değilse de onların anlamlandırılması için önemlidir. Yani mitler her zaman bir başlangıcın öyküsüdür. Bu bağlamda, konumuzu oluşturan ‘doğum lekeleri’ yüzyıllardan bu yana toplumda yaşayan bir olgu olarak karşımıza çıkmakta, bu olgunun etrafında şekillenen anlatılar ise “mitsel” bir anlatıyı hatırlatmaktadır.

Genel anlamda, varlığının nedeni henüz netleşmemiş olan doğum lekeleri, çalışmamızda, öncelikle bu anlatıların birer “yaşayan mit” olup olmadığı sorusu bağlamında ele alınmış; ardından köken mitleri çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Doğum lekeleri ile ilgili dikkat çeken bir başka unsur, bu lekelerin hamile kadının yediği/yemediği yiyeceklerle ilgili sınıflandırmaya gidilebileceğidir. Çalışmanın son bölümünde anneden bebeğe geçen lekeler ve onların anlatıları değerlendirilmekle birlikte, leke görünümünün feminist-vejetaryen eleştirel kuram açısından da değerlendirilmesi yapılmıştır. Modern insanın bir bilinmeyenini olan bu lekelerin güzel/çirkin ayrımında anneden bebeğe geçişinin ardında hiyerarşik yasak ve doğurganlığın ölüme tepkisi tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşayan mit, doğum lekeleri, simge, feminist-vejetaryen eleştirel kuram, mitsel anlatı

Abstract

Myth is relatively important in terms of understanding of human history and their time in other species definitions. At the same time, in its most general definition, myth is the result of ideas in societies of primitive or primitive old, which transform the unknown into known. Myth is not an exact explanation of the scientific causes of events, but it is surely important for their meaning in terms of the archaic people. So, myths are always the story of a beginning. In this context, the birthmarks, which constitute our subject, have emerged as a phenomenon living in society for centuries, and the narratives formed around this phenomenon are reminiscent of a mythical narrative.

¹ Doktora Öğrencisi, Hacettepe Üniversitesi Türk Halkbilimi Anabilim Dalı harikazohre@hacettepe.edu.tr

In general, birthmarks, whose cause is not yet clear, have been discussed in the context of the question of whether these narratives are living myths and then evaluated within the framework of origin myths.

Another remarkable element related to birthmarks, another noteworthy element about birthmarks is that these stains can be classified into foods that the mother-woman eats/does not eat. In the last part of the study, the stains and their stories passing from woman to baby were evaluated. At the same time, stain appearances were evaluated in terms of feminist-vegetarian critical theory. The hierarchical prohibition and the response of fertility to death have been determined behind the transition from mother to baby in the distinction of beautiful/ugly stain of these stains, which are unknown to modern people.

Key Words: Living myths, birthmarks, sign, feminist-vegetarian critical theory, mythical narrative

Giriş

Yüzyıllardan bu yana insan hayatında önemli bir geçiş dönemini oluşturan doğumun etrafında şekillenen anlatılar, öncesi ve sonrasındaki uygulamalar, insanlığın bu mucizevi olayı anlamlandırmasıyla ilişkilidir. Bu bağlamda, konumuza öncelikle bu ‘anlamlandırma’ çabasının merkezinde yer alan ‘mit’ tanımıyla başlamak yerinde olacaktır. En genel ifadesi ile mit; insanın doğa ile baş başa kaldığı arkaik zamanlarda, doğayı anlamlandırmak için anlatılan ve kutsal kabul edilen bir öyküdür. Arkaik toplumların yaşadığı biçimiyle mitler, doğaüstü varlıkların faaliyetlerinin hikâyesini oluşturmaktadır. Bu hikâye mutlak hakikat (gerçekliklere ilişkin olduğu için) ve kutsal (doğaüstü varlıkların faaliyeti olduğu için) sayılır. Dahası doğaüstü varlıkların başarıları sayesinde ister eksiksiz olarak bütün gerçeklik, isterse onun yalnızca bir parçası (mesela bir dağ, ırmak, ada veya bir bitki türü, insan davranışı veya bir kurum) olsun, bir gerçekliğin nasıl oluştuğunu veya meydana geldiğini anlatır (Çobanoğlu, 2016: 12). Dolayısıyla hep bir yaratılışa ilişkindir, herhangi bir şeyin nasıl varlık bulduğunu ya da bir davranışın, bir kurumun, bir çalışma biçiminin nasıl oluştuğunu anlatmaktadır. Söz konusu çalışma, toplumun “doğum lekeleri” bağlamında anlam bulma sürecinin devamlılığını ve bu devamlılıkta mitik unsurlara da yer verilmesini ele almaktadır.

İnsanların kendi dünyalarını anlamlı kılma çabaları (Mardin, 1982: 110; Akt. Çobanoğlu, 2007: 6) içinde her bir bilinmeyen üzerine düşünülen uzunca bir süreç vardır. Söz konusu inançların özü, insan merkezli olarak insanın ve yakın çevresindeki gerçek ve gerçeküstü varlıkların varoluş içindeki yeri ve bütün bunların üstünde yer alan yaratıcı veya yaratıcılarla ilişkilerini anlamlı kılmaktır. Böylece insanlar, içine doğdukları bilinmeyi, çevrelerinde sosyokültürel şartlanmanın mantık düzleminde neden-sonuç ilişkisine dayalı açıklamalarla anlamlı kılarak düzenlilik ifade eden anlamıyla kâinata, yani bilinene, dönüştürmektedir (Çobanoğlu, 2007: 9). Bu bilinmeyi bilinene dönüştürme çabası toplumda son zamana kadar devamlılık arz ediyor ve toplumlarla ilgili insan davranışı için bir model

oluşturuyorsa, dahası bu yolla yaşama anlam ve değer kazandırılıyorsa bunu “yaşayan mit” olarak tanımlamak en doğrusudur (Eliade, 2016: 784).

Geçmişten bugüne gözlemlenen doğum lekeleri, varlığı henüz anlamlandırılmadığından birkaç sebebe bağlanmıştır. Bu sebepler içerisinde en çok kabul gören annenin yediği/yemediği/yiyemediği yiyeceğin bebekte leke bıraktığına olan inanış olmuştur. Bu inanış çerçevesinde çalışmanın amacı; bir bilinmeyen olan “doğum lekeleri”ni anlatı boyutunda öncelikle köken miti çerçevesinde ele almak, ardından hâlâ anlamlandırma çabasında olduğumuzun altını çizerek bunun bir “yaşayan mit” olduğunu vurgulamak, ardından simgesel bir değerlendirmeye tabi tutmak ve son olarak da etin cinsel politikası bağlamında yer alan feminist-vejetaryen eleştirel kuram çerçevesinde kadının yediklerinin bilinçaltı imgesini ortaya çıkarmaktır. Kadının hayatındaki “et” ve “sebze”nin bebekte görülen “güzel/çirkin” leke ile olan ilgisi de bu bağlamda değerlendirilecektir.

Çalışmada incelemeye tabi tutulan anlatılar kaynak kişilerle birebir görüşme üzerinden elde edilmiştir.

Köken Miti Olarak Doğum Lekeleri

Köken mitleri Mircea Eliade’ye göre, aslında içerisinde kozmogoni, yani yaratılış mitlerini barındırır. Çünkü her yeni ortaya çıkma bir dünyanın varlığını içerir. Daha önce de belirtildiği gibi, insanlığın bu anlamlandırma süreci içerisinde, mitlere ihtiyaç duyması, mitin genel anlamda bir ‘başlangıca’ sahip olmasıyla ilgilidir. Yine Eliade’ye göre, bu inanışın altındaki örtük fikir şudur: Bir şeyin ilk gerçekleşmesi anlamlı ve geçerlidir (Eliade, 2016: 54). Gerçekten de arkaik toplumların insanı için her şeyin (hayvan, bitki, kozmik nesne gibi) kökeninin bilinmesi onun üstünde bir tür sihirli üstünlük sağlar. Nerede bulunacağı ve gelecekte nasıl ortaya çıkartılabileceği bilinir (Eliade, 2016: 108). Bu bağlamda ‘doğum lekeleri’nin hem bir bilinmeyen olarak günümüzde var olması hem de simgesel olarak mitsel bir varoluşu olduğu ifade edilebilir.

Doğum lekeleri, ciltteki renkli noktalar ya da renkli izlerdir. Tıbbi anlamda lekenin cilt üzerindeki oluşumu açıklansa da yaşanan olgu ile bağlantısı henüz açıklanamamıştır. Bu bağlamda Honko; miti, düşünebilen kategorilerin dayanağı olarak sınıflandırır ve anlaşılmasız şaşırtıcı olayların açıklaması olarak görür. “Aklın farklı olaylar arasında ilişki kurabilmesi için; onun, evrenin bazı görüşlerini anlamaya ihtiyacı vardır.” (2014: 149) ifadesi ile toplumun bu olguyu açıklama çabasını ortaya koyar.

Genel yargıya göre doğum lekeleri, hamile kadının canı bir yemek istediğinde ve o istediği şeyi yiyemediğinde çocuğunun vücudunda oluşan lekeler olarak tanımlansa da yapılan çalışmada, ulaşılan kaynaklara göre, doğum lekelerinin birçok inançsal izahı ve oluşum şekli vardır. Bunlar;

-Hamile kadının canı istediğinde -rüyasında ya da gerçekte- bir yiyeceği yemesi/yiyememesi (KK-1, KK-2, KK-3, KK-7, KK-10, KK-11, KK-13).

-Hamile kadının eline bulaşan bir rengin bebeğin vücudunda görünmesi (KK-5, KK-6, KK-11).

-Ziyaret, yatır ya da kabristana gidildiğinde elini bir yere değdirmesi sonucu oluşan lekeler olarak sınıflandırılabilir. (KK-3, KK-4, KK-8, KK-9).

Bu oluşum şekillerinden başka anne emzirirken de canının bir şey istemesi sonucu bebekte lekelerle rastlanıldığına inanılmaktadır ve halk arasında bu “süt çekmesi” olarak adlandırılmaktadır (KK-10).

Görüldüğü üzere, doğum lekeleri, henüz tam anlamıyla toplumsal ya da biyolojik bir açıklığa kavuşmamıştır. Günümüzde hâlâ varlığını sürdüren ‘doğum lekeleri’ ve bunların meydana geliş anlatıları göz önünde bulundurulduğunda, olayın oluş ânına, yani kökensel bir ‘başlangıca’ gidildiği görülmektedir. Dolayısıyla doğum lekeleri köken mitlerinin günümüzde yaşaması olarak değerlendirilebilir. Çünkü köken mitleri, her anlatımda ‘bilinmeyen şey’e sahip olma ve ona üstünlük kurma amacı taşır (Eliade, 2016: 115). Dolayısıyla nedeni bilinmeyen doğum lekesi anlatılarının neden ‘kökensel dönüşe’ bağlandığı açıklanabilir. Belirtildiği gibi, bir nesnenin, bir hayvanın, bir bitkinin kökenini bilmek, onlar üzerinde sihirli bir güç edinmek demektir; insan bu sayede onlara egemen olmayı başarır, çoğalmalarını, istenilen ölçüde üretilmelerini (Eliade, 2016: 28) yani anlamlandırmasını sağlayabilir.

Simge Olarak Doğum Lekeleri

Miti, yaşayan bir şey olarak kabul eden toplumlarda her birey insanı, ‘şifreli’ ve gizemli olmasına karşın ‘açık’ bir dünyada yaşar. Dünyada insanla ‘konuşur’, bu dili anlamak için mitleri bilmek ve simgeleri çözmek yeterlidir (2016: 191) diyen Eliade’nin bu düşüncesinden yola çıkarak, doğum lekelerinin içlerinde barındırdıkları gizemi ve bu gizemde kadının ana karakter olarak yer almasını açıklamakta fayda görmekteyiz. Kadın, -bilindiği üzere- doğuran ve besleyen anne olarak hem avcı hem tarım toplumlarının mitolojilerinde çok önemli bir yer tutmuştur. Kamlık dininin geleneklerini takip edenler arasında geleceği bildiren rüyaları daha çok kadınların gördükleri dikkati çekmektedir (İnan, 1986: 90; Akt. Çobanoğlu,

2007: 41). Bütün bunların kadınların, Türk mitolojisinin oluşum döneminden kalan özel güçlerinin devam edegelen etkileri olduğu düşünülebilir.

Doğurma ve âdet görme gizemleri, gücün doğal ifadeleridir. Tarih öncesi dönemde de Yakındoğu tarım toplumlarında olduğu gibi, kadın gövdesinin kendi başına ilahi bir güç odağı olarak görüldüğü ve bu gizeme bağlanmış bir ritler sistemi olduğu görülebilir (Campbell, 2006: 84, 335, 394). Simgesel olarak doğum lekeleri de kadının yediği/yiyemediği yiyeceğin bebeğin vücudunda belirmesi, şamanlık özelliği olarak o anı yaşaması yani resimsel olarak çizilen şeyin gerçekmişçesine yaşanması ile aynı anlama gelebilir. Tıpkı, ava çıkarken tarih öncesi dönemde mağaralara av resimleri yapılması gibi, arkaik insan zihni, bunu gerçek olarak algılamaktadır. Doğum lekelerinin, kadından bir olağanüstülükle çocuğa geçmesi, kadının yaşam veren ve besleyen güçleriyle dünyanınkiler arasındaki açık benzetme, verimli kadınlık ile doğanın anneliği arasında çoktan kurulmuş olmalıdır diyen Campbell'ı da haklı çıkarmaktadır (2006: 157). Yine Campbell, “Doğum ve âdet görmenin taşıdığı doğal gizem, doğrudan ölüm kadar ikna edicidir ve bugüne kadar, başlangıçta olduğu gibi, dinsel huşunun ana kaynağı olmuştur.” demektedir (2006: 395). Bu da günümüz hamile kadınlarının gizil güçlerine olan bilinçaltı inancı desteklemektedir.

Bununla birlikte birçok Türk anlatısında rastlanıldığı üzere kahramanların çoğu daha ana rahmine düşmeden ‘olağanüstü’ yani Tanrı veya ‘Tanrısal’ güçler tarafından benzer kabiliyet ve güçlerle donatılması gibi olağanüstü yeteneklerle ve hedeflerle doğarlar (Çobanoğlu, 2007: 105). Bu kahramanın doğum mitinin , -mitik doğumun- yani doğumunda olağanüstülüklerle rastlanması durumunun Türk kültürel altyapısında var olması da ‘doğum lekeleri’ nin mitsel anlatımının kuşaktan kuşağa aktarılmasına zemin hazırlamıştır.

Doğum Lekeleri ve Anne-Kadın

Doğum lekeleri daha önce de bahsedildiği gibi kısaca, sebebi tıbbî anlamda henüz belirlenememiş vücut izleridir. Bu izlerin yiyeceklerle bağlantılı olması; dahası yiyecek sınıflandırmasında “et” ve “sebze” ayrımında “iyi” iz, “kötü” iz şeklinde gözlemlenmesi, kadının toplumdaki mitsel/tarihsel yerine dikkat çekmekle birlikte bu izlerin kadının bilinçaltını da açığa vurmaktadır.

Bilindiği üzere, tarih öncesi Türklerde günümüzün aksine görev bölüşümü ve yiyecek paylaşımı gibi eylemlerin düzenlenmesi kadınların elindeydi. Erkekler avcılıkla uğraşsalar da ailenin geleceğine ve yönetimine, anne karar veriyordu. Toplumun anaerkil yapısıyla paralel

olarak dinî inançlar ve mitlerde de anaerkil bir söylem kendini gösteriyordu (Çobanoğlu, 2016: 11). Ateşin bulunmasıyla ve elbette kadının “bitki”ye olan hükmüyle ‘kadın evde, erkek avda’ mantığı giderek sosyal yapıyı oluşturmaya başlamıştı. Çalışmanın bu bölümünde tespit edilen gerçek, kadının tarih öncesi dönemde “bitki”yi evcilleştirmesi ve “et”i erkek tahakkümüne bırakması ve değişimin kadının biliçaltına işlemesiyle ilgilidir.

Doğum lekelerinin en önemli ögesi olan kadın; arkaik insanda doğurganlığın ve dolayısıyla mucizenin getirisi olarak bir olağanüstülük kazanmışken, “et”in pişirilmesi, avın erkeğe bırakılması ve dolayısıyla “erk”in “kadın”dan üstün olması gibi sosyokültürel değişimlerle kadının mucizesi ve olağanüstülüğü bir kenara itilmiştir. İşte bu noktada anneden bebeğe geçen doğum lekelerinde annenin canının “bitki/sebze” istemesinin bir sonucu olarak bebekte “güzel/şık/şirin” lekeler belirirken (KK-1, KK-2, KK-6, KK-7, KK-12) (Bkz. Fotoğraf-2, Fotoğraf-5); “et” istemesinin sonucunda göze güzel görünmeyen ve estetik olmayan lekelerin belirdiği gözlemi açıklanabilir (KK-3, KK-5, KK-10, KK-11, KK-13) (Bkz. Fotoğraf-1, Fotoğraf-3, Fotoğraf-4, Fotoğraf-6). Bu bağlamda ortaya iki sebep atılabilir:

İlki, etin erkeklerin yiyeceği olması inancı ve bunun etrafında şekillenen yargı sonucu kadının bilinçaltında etin “yasak” olduğu düşüncesidir.

Yiyeceklerle ilgili tabuların çoğu et tüketimi hakkındadır ve erkeklere kıyasla kadınlara daha çok yasak konur. Teknoloji öncesi kültürlerde kadınlara eti yasaklamak etin saygınlığını artırır ve bu sistem erkeğin toplumdaki saygınlığını pekiştirir (Adams, 79: 2015). Kadınların, ikinci sınıf yurttaşların, ataerkil kültürde ikinci sınıf sayılan yiyecekleri yemesi daha olasıdır: etten ziyade sebzeler, meyveler ve tahıllar. Et yemedeki cinsiyetçilik, sınıf ayrımının altını yeniden çizerken bir de anlam sarması doğurur: Tüm sınıflara nüfuz etmiş olan etin erkeksi bir yiyecek olduğu ve et yemenin bir erkek faaliyeti olduğu miti. Bu noktadan sonra iktidar sahipleri hep et yemişlerdir. Et yiyen toplumlar, yiyecek seçimleriyle erkek kimliği kazanmış ve ete dair öğretiler bu bağlantıyı yürekten desteklemişlerdir (Adams, 76-77: 2015). Kimi görüşler eti “yiğit ve koruyucu bir gıda” olarak sunar (Ziegler, 5: 1966). Geleneksel olarak, çalışan erkeğin kuvveti için ete ihtiyaç duyduğu hissedilmiştir. Bu inanışın içinde “Güçlü hayvanların kaslarını yersek biz de güçlü oluruz.” düşüncesi yatar. Ataerkil kültürün mitlerine göre et gücü artırır ve erkeklik özellikleri, erkeksi yiyecekler yiyerek elde edilir (Adams, 87: 2015). Tıpkı Frazer’in duygusal büyü olarak tanımladığı ‘benzer benzeri çeker ilkesinde’ yer alan herhangi bir etki onu taklit ederek elde edilebilir düşüncesi gibi (Frazer, 10: 2004). Bu görüş, İslamiyet öncesi Türk kültüründe totem anlayışındaki yiğitliğin sembolü olan “et”e

gönderme yapar. Totem kabul edilen şeyler çoğunlukla hayvandır ve özel günler dışında tüketilemezken, yendikleri zaman onların ruhundan güç elde edileceğine inanılır. Dolayısıyla ava çıkan erkek ile avı yiyen erkek arasında güçlü bir bağ oluşur ve bu ilişki içerisinde kadının yeri yoktur.

İkincisi ise feminist-vejetaryen eleştirel kurama göre kadının “et”e karşı gelişen bilinçaltı tepkisidir. Çünkü bir anaçlık göstergesi olarak hayvan öldürmek/yemek doğurganlığın tersine bir davranıştır. Campbell’a göre hayvanlar âleminin aksine bitki âlemi, “ezelden beri insanlığın yiyecek, giyecek ve barınma” gereksinimini karşıladığı gibi “büyüme-çürüme, çiçek-tohum gibi döngülerle; yaşamın ve ölümün tek, yüce ve yok edilemez bir gücün dönüşümü olarak görüldüğü noktada hayatın mucizesine de” örnek oluşturur (129, 137: 1959). Bitkiler âlemi; ilgilenmenin, besleyip büyütmenin, yavaş evrimsel değişimin ve mevsimlerle uyum içerisinde olmanın resmini sunar. İçinde saklı olan politik anlamlar; ayrışma yerine bedensel birlik hissinden, şiddet yerine hasattan, nüfuz altına almak yerine uyum içerisinde yaşamaktan türetilir (Adams, 345: 2015). Yine Olive Shneider’in “Kadının insanı hayata getirme süreciyle ilişkisi, kuşkusuz onun hayvanla ve yaşamın tümüyle olan ilişkisini de etkiler.” tespitinde açıkça belirttiği üzere, içgüdüsel olarak “Ne kadar güzel bir gün, dışarı çıkalım da bir şeyler vuralım!” diye bağırarak tipik erkeğe karşılık, neredeyse aynı içgüdüsellikle kadın; “Ortada yaşayan bir canlı var, dikkatle korunmazsa ölüp gidecek!” şeklinde yanıt verir (176: 1978). Bu içgüdüsellüğün sonucunda “et-ölüm”, “bitki-yaşam” ile özdeşleşmiş ve doğurmanın doğasına aykırı olan etin bebekte ortaya çıkan görünümleri “çirkin” olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç

Tematik olarak, daha önce de bahsedildiği gibi, mit, bir şeyin nasıl yaratıldığı, nasıl var olmaya başladığını anlatmaktadır. Çalışmamızda ele aldığımız konu, günümüzde mitlerin yaşayıp yaşamadığı sorusuna yanıt olmakla birlikte doğum lekelerinin yaşayan mit olarak hayatı anlamlandırmaya yönelik yaşamımızda hâlâ yer aldığını göstermektedir. Çünkü mit, köken olarak bilinmeyene hükmetme özelliğinin yanı sıra insana, karşılaştığı şeyle daha önce karşılaşmış olduğu konusunda insan zihnini rahatlatır ve karşılaştığı şey ile ilgili olarak insanın kuşkuya kapılmamasına olanak sağlar.

Mitin amacı çelişkinin üstesinden gelerek olayı mantıksal bir çerçeveye oturtmaktır. Böylece mitsel düşünce zamanla insan yaşamının bir parçasını oluşturur. Dolayısıyla doğum lekelerinin toplumda birtakım mitsel davranışlar içermesi sebebiyle mitsel bir altyapıyla

yaşadıklarını söylemek mümkündür. Bununla birlikte lekelerin oluşumunun toplumdaki mantıksal modeli yiyeceklerle ilişkilidir. Kadının yediğinin sınıflandırılması ve simgelerin “iyi-kötü” şeklindeki ayrımı toplum içerisinde bilinçli bir şekilde yapılmamış, yalnızca anlatılar boyutunda kalmıştır. Bu nedenle kaynak kişilerden alınan leke görünümleri feminist vejetaryen eleştirel kuram bağlamında incelendiğinde; hamile olan kadında, yani anne-kadında doğum lekelerinin belirmesinin iki önemli sebebe dayandırıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Birincisi et yemenin erkeğe atfedildiği yani kadına yasak kılındığı sebebi -ki buna erklik yasağı denebilir-; ikincisi ise et yemenin doğurgan olan kadının ölüme karşı çıkışının bir bilinçaltı tepkisi sebebi olduğuna karar verilmiştir.

Kaynakça

Adams, Carol J (2015). Etin Cinsel Politikası Feminist-Vejetaryen Eleştirel Kuram, 2.b., Çev. Güray Tezcan, Mehmet Emin Boyacıoğlu, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.

Arıkan, Metin (2005). “Kahramanın Dönüşümü”, Prof. Dr. Fikret Türkmen Armağanı, İzmir: Kanyılmaz Matbaası, s.55-63.

Campbell, Joseph (2006). İlkel Mitoloji Tanrının Maskeleri. 3.b., Çev. Kudret Emiroğlu, Ankara: İmge Kitabevi.

Çobanoğlu, Özkul (1996). “Lord Raglan’ın Batı Halk Kahramanı Kalıbı Açısından Oğuz Kağan ve Er Töştük Destan Kahramanlarına Bir Bakış”, Folkloristik Prof. Dr. Umay Günay Armağanı, Ankara: Feryal Matbaacılık, s. 202-209.

Çobanoğlu, Özkul (2001). Türk Dünyası Ortak Edebiyatı Türk Dünyası Edebiyat Tarihi. C.1., Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı.

Çobanoğlu, Özkul (2016). “Toplumsal ve İktisadi Kökleriyle Türk Mitolojisi”, Bilim ve Ütopya, S.270, s.11-35.

Ekici, Metin (2001). “The Birth of Heroic Turkic Epics”, Milli Folklor, S 49, s. 16-26.

Eliade, Mircea (1992). İmgeler ve Simgeler. Çev. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: Gece Yayınları.

Eliade, Mircea (2000). “Mit-Bir Tanım Denemesi”, Mitolojiler Sözlüğü, Ankara: Dost Kitabevi.

Eliade, Mircea (2016). Mitlerin Özellikleri. Çev. Sema Rifat, Orijinal Basım 1963, İstanbul: Alfa Basım.

Frazer G, James (2004). Altın Dal, Dinin ve Folklorun Kökleri I. 2.b., Çev. Mehmet H. Doğan, İstanbul: Payel Yayınları.

Honko, Lauri (2014). “Miti Tanımlama Problemi”. Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar II, 3.b., Çev. Nezir Temür, Ankara, Geleneksel Yayınları, s. 145-153.

Kalkan, Figen Asiye (2016). “Türk Destanlarında Kahramanın Olağanüstü Doğumu”, Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi, S 42, s. 27-47.

Prose, Francine (2012). Living Legends. University of Mississippi, Vol.39, No.1/3, s.449-459.

P. Thomas Ziegler (1966). The Meat We Eat. The Interstate Printers and Publishers: Danville, IL.

Schreiner, Olive (1978). Woman and Labour. Virago: Londra.

Segal, Robert A (2014). “Dinsel Mit-Ritüel Kuram”. Halkbiliminde Kuramlar ve Yaklaşımlar IV, Çev. Naim Atabağsoy, Ankara, Geleneksel Yayınları, s.271-284.

Sözlü kaynak kişiler; ad, soyad, doğum yılı, doğum yeri, öğrenim durumu, derleyen ve derleme tarihi belirterek verilmiştir.

Sözlü Kaynak Kişiler:

- KK-1: Hanım Bozkurt, 1964, Siirt, İlkokul, Harika Zöhre Eryılmaz, 18.11.2016.
- KK-2: Ayşe Göküş, 1979, Konya, Üniversite, Harika Zöhre Eryılmaz, 27.10.2016.
- KK-3: Songül Ulutaş, 1980, Malatya, Üniversite, Harika Zöhre Eryılmaz, 27.10.2016.
- KK-4: Hatice Güven, 1982, Yozgat, Lise, Harika Zöhre Eryılmaz, 02.01.2017.
- KK-5: Nihal Güven, 2006, Yozgat, İlkokul, Harika Zöhre Eryılmaz, 02.01.2017.
- KK-6: İmran Büyükeke, 1988, Mersin, Üniversite, Harika Zöhre Eryılmaz, 02.01.2017.
- KK-7: Hatice Diri, 1953, Yozgat, Lise, Harika Zöhre Eryılmaz, 02.01.2017.
- KK-8: Müşerref Güven, 1957, Yozgat, İlkokul, Harika Zöhre Eryılmaz, 02.01.2017.
- KK-9: Emine Çiğdem, 1986, Yozgat, Lise, Harika Zöhre Eryılmaz, 02.01.2017.
- KK-10: Gizem Yeşildağ, 1989, Adana, Üniversite, Harika Zöhre Eryılmaz, 05.03.2017.
- KK-11: Özge San, 1987, Hatay, Üniversite, Harika Zöhre Eryılmaz, 12.04.2017.
- KK-12: Nurten Erdemil, 1969, Mersin, Lise, Harika Zöhre Eryılmaz, 12.04.2017.
- KK-13: Esmâ Yüzgeçcioğlu, 1955, Adana, İlkokul, Harika Zöhre Eryılmaz, 15.09.2019.

Derlenen Doğum Lekesi Anlatıları

(KK-1) Ben hamileydim, kızılıcak canım çekiyordu. O zamanlar bahçe mahallesinde oturuyordum. Bir tablacı geçti. Arabalar el arabası. Canım çekti. Aslında sevmem ama o ara canım istedi. Gözümü kaşımış gibi oldum. O an aklıma da geldi. Bir baktım kızımın gözünde kızılıcak lekesi var. Biçimi de aynı.

(KK-2) Bizim bir tanıdığımız var. Canı bir gün gül istemiş, sanırım burnuna gül kokusu gelmiş. Kolunu kaşımış o ara. Şimdi kızının kolunda gül lekesi var. Her yıl gül mevsiminde tıpkı gül açar gibi kolu kızarır, sonra geçer.

(KK-3) Bizim bir komşumuz var. Annesinin canı kelle paça istemiş. Elini suratına sürmüş. Çocuğun yüzünün bir tarafı simsiyah. Yatır ve ziyâretlerin yanından geçerken de elini bir yerine sürmemelisin.

(KK-4) Bende doğumda vardı ayağımdaydı. Kabristana ya da ziyarete hamileyken gidersen, gittiğinde bir yerine dokunursan, çocuğunda dokunduğun yerde bir iz çıkar derler.

(KK-5) Benim doğuştan vardı lekem. Buna damar gülü de derlermiş. Hamileyken ciğer doğradığımda eğer bir yerine dokunursan o leke orda kalırmış. Annem de bana hamile olduğunu bilmiyorken birgün ciğer doğruyormuş, başını kaşımış. Bende de ondan çıkmış.

(Fotoğraf-1)

(KK-6) Hamileyken nar yersen elini nereye sürersen orda iz kalır dediler. Ben de denedim. Ayağımı kaşıyayım da çıkarsa başka yerde çıkmasın dedim. Şimdi oğlumun ayağında küçük bir nar lekesi var.

(Fotoğraf-2)

(KK-7) Benim bacımda var. Yanında biri çekirdek yiyormuş, göz ucunu ellemiş. Kokusunu duyup eliyle yanağını kaşımış. Orda tam olarak çekirdek lekesi var. Ayçekirdeği şeklinde aynen var.

(KK-8) Ziyarete gitmiştim, gittiğimde gözlüğüm düştü. Gözlüğümü kaldırmak için elimle iterken, elimi alnıma sürmüştüm. Çocuğumun alnında parmakla çizilmiş gibi bir leke var.

(KK-9) Bir tane yatır varmış. Hamileysen ve oradan geçerken bir yerini kaşırsan iz kalıyor derlerdi. Ben de farkında olmadan geçerken ayağımı ikiye büküp baldırımı kaldırıp kaşımışım. Bir baktım çocuğunda iki tane kahverengimsi tırnak lekesi var, benim baldırıyla aynı yerde.

(KK-10) Komşumuzun canı hamileyken ciğer istemiş ve farkında olmadan ayaklarını kaşımış o an. Şimdi kızının ayaklarının üzerinde siyah parça parça leke varmış, tam kaşdığı yerde ve aynı zamanda kıl varmış.

(KK-11) Annem bir gün ciğer doğruyormuş, bana hamile olduğunu da bilmiyormuş o sırada. Eliyle başımı kaşımış. Ben doğduğumda bu lekeyle doğmuşum.

(Fotoğraf-3)

(Fotoğraf-4)

(KK-12) Annemin canı zeytin istemiş. O sırada ayağımı kaşımış ayağımda zeytin lekesi var.

(Fotoğraf-5)

(KK-13) Ben annemi hiç tanımadım, 9 aylıkken vefat etmiş ama ablalarım hep bu lekeyi anlatır. Bana hamileyken canı kelle paça istemiş. Bacağını kaşımış ne olur ne olmaz diye. Yani yüzümde falan leke olmasın diye. Gerçekten de bacağımda ayak lekesi var. Üzeri kıllı.

(Fotoğraf-6)